

Graslanden en heidevelden

Open natuur

Waardevol halfnatuurlijk ecosyteem

Bloemrijk

Vogelrijk

Ontstaan van graslanden

Droog: steppe of prairie

Te weinig regenval of te hoge verdamping voor boomgroei

Ontstaan van graslanden nat: rivierdalen

Overstromingen en ijsgang verhinderen boomgroei

Ecologie van graslanden

Grasland ontwikkelt zich op een rijkere bodem dan heide. Het is echter een onstabiel milieu omdat het bedekt raakt met struikgewas, behalve wanneer grazende dieren voorkomen dat dit zich er kan vestigen. Grassen zijn tegen het grazen bestand, zodat men kan zeggen dat er in het graslandmilieu een samenwerking bestaat tussen grassen en grazers, waarbij de eerste voor het voedsel zorgen en de laatste concurrerende planten binnen de perken houden, zodat de grassen

Een deel van de plantaardige productie verlaat het ecosysteem in de vorm van hooi. Bij kalkgraslanden is het verlies gering, omdat deze meestal voor beweiding worden gebruikt.

de baas blijven. Zolang het gras kort wordt gehouden, gedijen allerlei zonninnende kruiden ook uitstekend, wat tot een grote verscheidenheid van insecten en bloemen leidt.

Plantaardig afval. Weinig van de primaire productie gaat langs deze weg, want het merendeel wordt door herbivoren gegeten.

Primaire producenten. Vooral grassen, maar ook kleine kruidachtigen en een paar lage struiken. Via fotosynthese wordt planteweefsel gemaakt uit water, voedingsstoffen en CO_2 .

Zonlicht levert de energie die nodig is voor de fotosynthese bij groene planten.

Het afvoeren van schapen naar de markt betekent een verlies voor het ecosysteem van het grasland.

Herbivoren. Plantaardig materiaal wordt gegeten door zoogdieren maar ook door insecten. Vogels zijn als bladeters van ondergeschikt belang. Ze verbruiken echter veel in de planten opgeslagen energie door het eten van bessen, zaden enz.

Circa een derde van het voedsel van de herbivoren komt als faeces terug in de bodem, net als het kadaver van het dier. Bij grasland is de bemesting door faeces van groot belang.

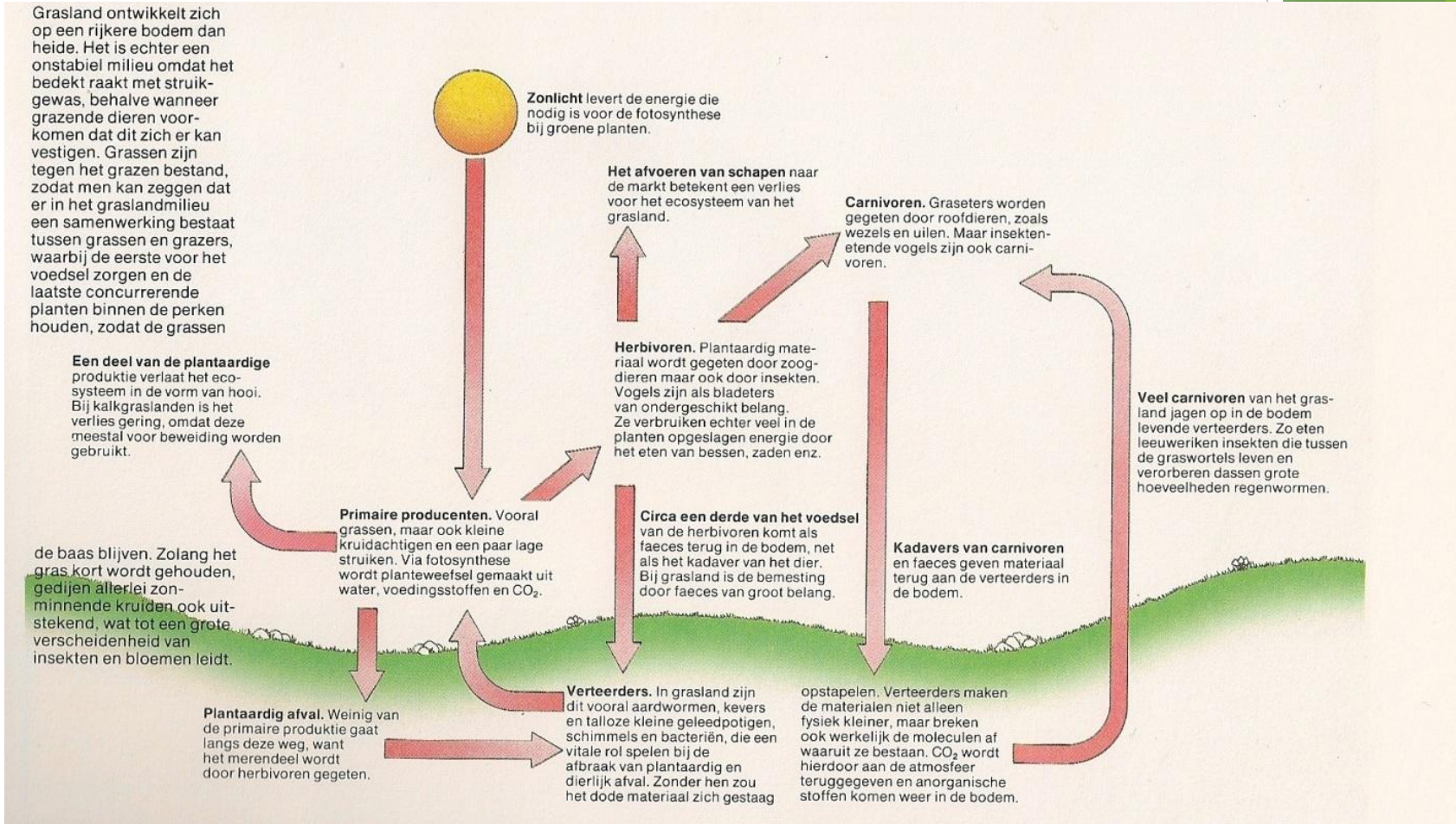
Verteeters. In grasland zijn dit vooral aardwormen, kevers en talloze kleine geleedpotigen, schimmels en bacteriën, die een vitale rol spelen bij de afbraak van plantaardig en dierlijk afval. Zonder hen zou het dode materiaal zich gestaag

opstapelen. Verteeters maken de materialen niet alleen fysiek kleiner, maar breken ook werkelijk de moleculen af waaruit ze bestaan. CO_2 wordt hierdoor aan de atmosfeer teruggegeven en anorganische stoffen komen weer in de bodem.

Carnivoren. Graseters worden gegeten door roofdieren, zoals wezels en uilen. Maar insectenetende vogels zijn ook carnivoren.

Veel carnivoren van het grasland jagen op in de bodem levende verteeters. Zo eten leeuweriken insecten die tussen de graswortels leven en verorberen dassen grote hoeveelheden regenwormen.

Kadavers van carnivoren en faeces geven materiaal terug aan de verteeters in de bodem.

Soorten Graslanden

- ▶ Uiterwaarden
- ▶ Blauwgraslanden
- ▶ Kalkgraslanden
- ▶ Beemden

Uiterwaarden: regelmatige overstroming en slibafzetting

Planten van de uiterwaard: stroomdalplanten

Lange ereprijs en Kruisdistel
Zaden verspreiden zich met stromend water

Blauwgrasland:

geen bemesting alleen hooien

Moerputten

Planten van blauwgraslanden

Rietorchis en Blauwe zegge
Voedselarm en licht basisch milieu

Kalkgrasland:

hooien en schapenweide

Planten van het kalkgrasland

Hondskruidorchis en Beemdkroon
Onbemeste en sterk kalkhoudende bodem

Beemden: kwelwater en overstromingen

Planten van beemden

Echte koekoeksbloem en ratelaar
Matig voedselrijk en vochtig

Heide

Droge heide

Vochtige heide

Natte heide

Ontstaan van heide: Natuurlijke groeiplaats

Vochtige en droge plaatsten in hoogvenen

Ontstaan van heide: Natuurlijke groeiplaats

Duinheide op strandzanden

Ontstaan van heide: Menselijke invloed

Op arme zandbodem in afgetakelde bossen

Heidebeheer

Plaggen

Maaien

Heidebeheer

Branden

Begrazen

Ecosysteem van de heide

Heide ontwikkelt zich op de arme gronden van het laagland. Regen spoelt de voedingsstoffen uit de poreuze (vaak zandige) bodem, waardoor alleen heideplanten nog op de verarmde grond kunnen groeien, omdat die aangepast zijn aan deze omstandigheden. Opeenhoping van dood plantaardig materiaal verrijkt de bodem op den duur, waardoor ook andere planten zich er kunnen vestigen, tenzij dit door branden of grazende dieren wordt voorkomen. Echte heideplanten doorstaan dit wel.

Zonne-energie is noodzakelijk voor de fotosynthese van groene planten. Bij dit proces wordt CO_2 (uit de lucht of het water) gebruikt voor de opbouw van planteweefsel.

Carnivoren. Zoogdieren (o.a. vos en wezel) en vogels zoals de buizerd grijpen grote prooi, terwijl nachtzwaluw, boomvalk en allerlei zangers zich voeden met insecten. Ook spinnen zijn belangrijke insecteneters.

Herbivoren. Tot de grote herbivoren behoren schapen en konijnen. De meeste herbivoren zijn echter insecten, met name vliegen en rupsen. Bijen voeden zich met nectar en veel vogels en zoogdieren met plantezaden.

Primaire producenten. De belangrijkste planten zijn heidesoorten en grassen, die de zonne-energie gebruiken voor de productie van o.a. bladeren, zaden en nectar.

Periodieke branden hebben als en houtskool tot gevolg, die wegwaaien, wat een verlies is voor het ecosysteem.

Dood plantaardig materiaal stapelt zich op en brandt geregeld af of dient tot voedsel van verteersers. Deze breken echter niet alles af. Het restant vormt een aangroeiende laag droog veen. De bodem is meestal enigszins zuur en daardoor ongeschikt voor wormen, die anders het veen zouden afbreken.

Op de bodem gedeponeerde faeces vormen het voedsel van kevers, vliegen en bodemdieren.

Veel carnivore dieren (o.a. hagedissen en piepers) zijn afhankelijk van de weelderige ongewervelde bodemfauna, met o.a. mieren en spinnen.

Moerassen, veengaten en vennen herbergen dieren zoals padden en libellen. De larven hiervan leven in het water, maar de volwassen dieren maken meestal als rovers deel uit van het ecosysteem van de heide.

Behalve wanneer ze in toom worden gehouden door het vuur of grote herbivoren vestigen struiken en zelfs bomen zich geleidelijk op de heide.

Natte Heide

Vaak op leembodems of ijzer-humuspodzolen (ondoordringbaar)

Planten van natte heide

Dopheide, snavelbies en wollegras

Planten van vochtige heide:

gevlekte orchis, kleine zonnedauw,
beenbreek, heidekartelblad

Klokjesgentiaan en gentiaanblauwtje

Droge Heide

Op arme dekzandgronden; kans op stuifzanden

Planten van de droge heide:

struikheide, duivelsnaaigaren,
schapenzuring, zandblauwtje

Bedreiging van heide

Vergrassing

Verzuring

Einde

Bestudeer pag 2.1 t/m 2.3